

زیارت، تجدید عهد با خط امامت

سید عباس رفیعی پور

چرا زیارت؟

زیارت در اسلام، به ویژه در فرهنگ غنی تشیع، از جایگاه والایی برخوردار است. اولیای الهی و امامان معصوم علیهم السلام پیروان خود را دعوت به زیارت کرده‌اند و پاداش فراوانی برای «زائر» برشمرده‌اند.

وادی زیارت، پیش از آن که وادی معقولات و محاسبات عقلی باشد، وادی دل و جذبه درون است. پیش از آن که «عقل» محاسبه کرده و دریابد که چرا؟ «دل» فرمان می‌دهد و زائر را به مزار می‌رساند. زائر اگر بداند و بشناسد که مورد زیارت «کیست»، دیگر نمی‌پرسد: «کجاست»؟ و به راه می‌افتد و همچون خضر علیه السلام، به دنبال آب حیات و همچون موسی علیه السلام در پی «عبد صالح» روان می‌گردد تا برسد و بیابد و بهره برگیرد و کامیاب شود.

و در فرهنگ والای تشیع، معشوق‌های برین، خدا و رسول‌اند و ائمه اطهار علیهم السلام و نیز صدیقین و پاکمردانی هستند که در راه احیای مکتب، جان در طبق اخلاص نهادند و لایق محبت شدند و دین هم بر پایه محبت می‌چرخد. اساساً به تعبیر زیبای امام

صادق علیه السلام: «هَلِ الدِّينُ إِلَّا الْحُبُّ؛ آیا دین، چیزی جز محبت است؟»

آری، «محبت» پشتوانه «زیارت» است و آنکه عشق و شوق دارد، به زیارت می‌رود.

زیارت، زبانِ علاقه و ترجمانِ وابستگی قلبی و نمودی از احساسِ درونی و نشانی از محبت و دلیلی بر عشق و علامتی از تعلق خاطر است.

فیض حضور

وقتی مزور، در خاطر زائر باشد، زائر هم در خاطر مزور است. وقتی به پیامبر صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام و امام زادگان سلام می‌دهیم، آنان توجه دارند و جواب سلام ما را می‌دهند. در زیارتنامه‌ها، در موارد متعددی چنین تعبیری وجود دارد که خطاب به مزور گفته می‌شود: «أَشْهَدُ أَنْكَ تَسْمَعُ كَلَامِي وَ تَشْهَدُ مَقَامِي؛ شهادت می‌دهم که تو سخن و کلام مرا می‌شنوی و شاهد این مقام و موقعیت زیارت من هستی.»

در این خصوص از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله نقل شده که فرمود: «إِنَّ لِلَّهِ مَلَائِكَةً سَيَّاحِينَ فِي الْأَرْضِ يَبْلُغُونِي عَنْ أُمَّتِي السَّلَامَ؛ خدا را فرشتگانی است که در زمین می‌گردند و سلام‌ها و درودهای امتم را بر من می‌رسانند.»

و در روایت دیگر فرموده است: «مَنْ سَلَّمَ عَلَيَّ فِي شَيْءٍ مِنَ الْأَرْضِ أُبَلِّغْتَهُ وَ مَنْ سَلَّمَ عَلَيَّ عِنْدَ الْقَبْرِ سَمِعْتُهُ؛ هر که بر من سلام دهد، از هر سرزمینی که باشد، به من رسانده می‌شود و اگر در کنار قبرم سلام بدهد، نیز می‌شنوم.»

۱. بحار الانوار، علامه مجلسی، ج ۶۹، ص ۲۳۷.

۲. وسائل الشیعه، شیخ حرّ عاملی، ج ۱۴، ص ۳۳۸.

۳. همان.

هنگامی که زیارت پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در حال مرگ و حیات یکسان است و آن حضرت و دیگر معصومین عَلَيْهِمُ السَّلَامُ به سلام ما پاسخ می‌دهند، سلام دادن بر آنان؛ چه از نزدیک و چه از دور، چه با صدای بلند و چه آهسته، ارتباطی روحی و معنوی است؛ مگر می‌شود انبیا و معصومین عَلَيْهِمُ السَّلَامُ سلام و تحیت ما را بشنوند و هیچ بذل توجهی نداشته باشند؟ و اینجاست که باید گفت محبت، یکطرفه نیست.

لزوم و اهمیت زیارت قبور امامان

امام هشتم شیعیان جهان، در مورد عهد و پیمانی که هر امامی بر گردن رهروان خود دارد، فرموده است:

«... لِكُلِّ إِمَامٍ عَهْدٌ فِي عُنُقِ أَوْلِيَائِهِ وَ شِيعَتِهِ وَإِنَّ مِنْ تَمَامِ الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ زِيَارَةَ قُبُورِهِمْ، فَمَنْ زَارَهُمْ رَغْبَةً فِي زِيَارَتِهِمْ وَ تَصَدِيقًا بِمَا رَغِبُوا فِيهِ كَانَ أُمَّتُهُمْ شُفَعَاءَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ برای هر امامی به گردن شیعیان و هوادارانش پیمانی است؛ از جمله وفا به این پیمان، زیارت قبور آنان است. پس هرکس از روی رغبت و پذیرش، آنان را زیارت کند، امامان در قیامت شفیع او خواهند بود.»

بر اساس همین وفای به عهد است که شیعه همواره در احیای نام و یاد و زیارت قبور اولیای دین، چه رنج‌ها که کشیده و چه شهیدها که داده است و اکنون نیز این خط ایثار و شهادت دوام دارد و زیارت ادامه همین خط است و تبرک و توکل و استشفاع و استشفاع، فیض‌گیری از آن معنویات است که سیره و روش گذشتگان صالح ما نیز همین بوده است.

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ به نقل از پدر و جد بزرگوارش می‌فرماید: «رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به

حضرت علی علیه السلام فرمود: ای ابالحسن، خدا قبر تو و قبرهای فرزندان تو را، بقعه‌هایی از بقاع بهشت قرار داده و دل‌های پاکان از خلق خود را چنان به سوی شما گرایش داده است که در راه شما و تعمیر قبور شما، همه نوع ناملايمات و رنج‌هایی را تحمل می‌کنند و پیوسته به زیارت قبور شما می‌روند و بدین وسیله، به خدا تقرب می‌جویند و عرض ارادت به رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌نمایند.

علی جان! این افراد، به شفاعت من نایل می‌شوند و وارد حوض من می‌گردند؛ و فردا اینان، زائران و همسایگان من در بهشت خواهند بود.

علی جان! هر که قبور آنان (امامان) را تعمیر کرده و در محافظتش بکوشد، مثل آن است که در ساختن بیت المقدس، به سلیمان بن داوود کمک کرده باشد و ثواب زیارت قبور ائمه علیهم السلام برابر با ثواب هفتاد حجّ پس از حَجَّة الاسلام (حج واجب) می‌باشد و زائر هنگام بازگشت از زیارت شما، مانند روز ولادت از مادر، از معاصی پاک می‌شود. پس ای علی جان، خوشحال باش و دوستداران خود را به نعمتی مزده ده که نه چشمی دیده، نه گوشی شنیده و نه بر قلب انسانی خطور کرده است...»^۱.

زیارت قبور در سیره اهل بیت علیهم السلام

امام صادق علیه السلام در خصوص ثواب زیارت قبور حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله، شهدای راه حق و سالار شهیدان حضرت ابا عبدالله الحسین علیه السلام چنین فرموده است: «زیارت قبر پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و زیارت قبور شهدا و زیارت قبر منور امام حسین علیه السلام برابر است با یک حج مقبول که زائر همراه رسول الله صلی الله علیه و آله بجای آورد.»

۱. وافی، ملا محسن فیض کاشانی، ج ۱۴، ابواب الزیارات، ص ۱۳۳۳؛ بحارالانوار، علامه مجلسی، ج ۱۰۰، ص ۱۲۰، حدیث ۲۲.

۲. وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج ۱، ص ۳۷۸.

زیارت، تجدید عهد با خط امامت ■ ۳۱

امام صادق علیه السلام فرمود: «حضرت فاطمه علیها السلام پس از وفات پیامبر صلی الله علیه و آله، هفتاد و پنج روز بیش تر زنده نبود و در این مدت، خندان و خوشحال دیده نشد. هر هفته، روزهای شنبه، دوشنبه و پنجشنبه به زیارت قبر شهیدان احد می آمد. آنگاه به یاد خاطرات گذشته می گفت: پیامبر صلی الله علیه و آله در این مکان مستقر بود و مشرکین در آنجا او سپس قبر عمویش حمزه را زیارت می کرد و در آنجا نماز می خواند و اشک می ریخت و برایش رحمت می طلبید و از خدا برای او آمرزش می خواست.»

سیره پیامبر خدا صلی الله علیه و آله این بود که مرقد مطهر مادرش حضرت آمنه علیها السلام را زیارت می کرد و کنار تربت او می گریست و کسانی را که دور ایشان بودند نیز می گریاند. و امام حسین علیه السلام هر شب جمعه به زیارت قبر برادرش امام حسن مجتبی علیه السلام می رفت.

---

۱. کافی، کلینی، ج ۶، ص ۵۶۱.

۲. محجة البیضاء، ملا محسن فیض کاشانی، ج ۸، ص ۳۴۵.

۳. همان، ج ۸، ص ۲۸۰.

۴. همان، ج ۸، ص ۳۴۵.